

برآمدن اشکانیان

تلاقی یونانی‌مآبی با تاریخ ایران و آسیای میانه

مارک یان اولبریخت

مترجم

محمد ابراهیم محجوب

www.ketab.ir

نستروا

تهران

۱۴۰۲

Marek Jan Olbrycht
Early Arsakid Parthia (ca. 250-165 B.C.)
At the Crossroads of Iranian, Hellenistic, and Central Asian History
 Brill, Leiden/Boston, 2021

www.ketab.ir

سرشناسه:	اولبریخت، مارک یان، ۱۹۶۴-م.	Olbrycht, Marek Jan
عنوان و پدیدآور:	برآمدن اشکانیان: تلاقی یونانی مآبی با تاریخ ایران و آسیای میانه؛ مارک یان اولبریخت؛ مترجم محمدابراهیم محبوب.	
مشخصات نشر:	تهران، نشر ماهی، ۱۴۰۲.	
مشخصات ظاهری:	۳۴۴ ص.	
شابک:	ISBN 978-964-209-378-6	
یادداشت:	فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا (فهرست نویسی پیش از انتشار).	
یادداشت:	عنوان اصلی: <i>Early Arsakid Parthia (ca. 250-165 B.C.): At the Crossroads of Iranian, Hellenistic, and Central Asian History</i>	
موضوع:	ایران - تاریخ - اشکانیان، ۲۴۹ ق.م - ۲۲۶ م.	
موضوع:	یونان مآبی - تأثیر.	
موضوع:	ادبیات کلاسیک - تاریخ و نقد.	
موضوع:	پارت ها - تاریخ.	
شناسه ی افزوده:	محبوب، محمدابراهیم، ۱۳۳۰-م. مترجم.	
رده بندی کنگره:	DSR۳۳۳	
رده بندی دیویی:	۹۵۵/۰۲	
شماره ی کتاب شناسی ملی:	۹۴۹۵۴۱۵	

۲۳۴۱۸۰۵

۱۴۰۲، ۱۲، ۷

برآمدن اشکانیان

شاپک ۶۶۴-۹۷۸
محمدا بر ابراهیم معصوب

نویسنده
مترجم

زمستان ۱۳۸۲
۱۰۰۰ نسخه

چاپ اول
تیراژ

بهراد حسین زاده
احسان همتی
حسین سجادی
مصطفی حسینی
حمید سناجیان
آرمانسا
صنوبر
آرمانسا

ضبط اسامی باستانی
نمونه خوانی
مدیر هنری
ناظر چاپ
خروف نگار
لیتوگرافی
چاپ جلد
چاپ متن و صحافی

شاپک ۶۶۴-۹۷۸-۲۰۹-۳۷۸-۶
همه ی حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست

یادداشت مترجم	۹
دیباچه	۱۱
پیش‌گفتار	۱۵
آغاز کار: دانش‌پژوهی درباره‌ی دوره‌ی نوپایی پارت	۱۵
وضعیت جغرافیایی و شرایط اقلیمی	۲۰

بخش ۱

موقعیت ژئوپلیتیک آسیای میانه و غربی در اوایل عصر یونانی مآبی

۱. گرایش به مرکز: شمال شرق ایران و منطقه‌ی کاسپین-آرال در دوره‌ی	
پساهخامنشی	۳۳
پارت و هیرکانیا در عصر هخامنشی و اوایل یونانی مآبی	۳۳
استپان منطقه‌ی کاسپین-آرال	۳۷
دوره‌ی سلوکی	۴۲
پارت و هیرکانیا از سلوکوس یکم تا آنتیوخوس یکم	۴۳
۲. تمامیت ارضی سلوکیه در مخاطره	۵۳
دودمان‌های ایرانی در غرب آسیا در سده‌ی سوم	۵۳
امیرنشین بلخ یونانی	۶۲
واباشی اقتدار سلوکی در غرب	۶۳
سلوکوس دوم، هیراکس و حاکمان محلی غرب آسیا	۶۴
جنگ برادران: هیراکس و سلوکوس دوم	۷۶
سلوکوس دوم در ساتراپی‌های بالا	۸۳

۸۶	 انتلافات سلوکیان با حاکمان محلی
۸۸	 جمع‌بندی

۹۱	 ۳. پارت-هیرکانیا زیر فرمان سلوکیه، شخصیت آندراگوراس
۹۱	 پیش‌گفتار
۹۲	 شورش آندراگوراس
۹۶	 آندراگوراس به روایت یوستین
۱۰۲	 نام آندراگوراس - برخی تعبیرات
۱۰۳	 سنگ‌نوشته‌ی گرگان (هیرکانیا)
۱۰۵	 سکه‌های آندراگوراس
۱۱۴	 سکه‌های وخشوور
۱۱۷	 نکات پایانی

بخش ۲

ریشه‌ها و رشد حکومت اشکانی

۱۲۳	 ۴. تاریخ در فضا: جغرافیای مکانی پارت نوپا
۱۲۳	 دوره‌ی نوپایی پارت اشکانی در آثار استرابون و آپلودوروس اهل آرتمیتا
۱۳۵	 کلاودیوس بطلمیوس و مردم اپرنی
۱۳۷	 زیستگاه مردم اپرنی کنار رود اوخوس
۱۳۹	 اپرنی در تاریخ ایران
۱۴۳	 داهستان

۵. شورش پارتیان و پادشاهی اشک: ظهور پارت اشکانی در متون

۱۴۷	 تاریخی
۱۴۷	 تروگوس/یوستین و استرابون - روایات تاریخی اصلی
۱۶۳	 آریان-فوتیوس، سونکلوس و شخصیت تیرداد
۱۶۸	 هویت تاریخی تیرداد

۱۷۱	دیگر مستندات
۱۷۳	پارتیان اشکانی و «تبار اسکیتی» ایشان
۱۷۵	ریشه‌شناسی واژه‌ی پارت
۱۷۶	مشکلات سالشماری
۱۸۰	نتیجه‌گیری
۱۸۳	۶. دستاوردها و چالش‌های اشک یکم
۱۸۳	دستاوردهای سیاسی اشک یکم
۱۹۲	لشکرکشی سلوکوس دوم علیه پادشاهی اشکانی
	پارت در برابر امپراتوری سلوکی در نخستین سال‌های حکومت
۲۰۱	آنتیوخوس سوم
۲۰۴	تثبیت قدرت
۲۱۹	بافت کشور اشکانی
۲۲۵	۷. پارت، از اشک دوم تا فرهاد یکم
۲۲۵	اشک دوم
۲۴۶	فریابتک و فرهاد یکم
۲۵۲	تبارشناسی اشکانیان نخستین در پرتو شواهد کتیبه‌ای
۲۵۵	اشکانیان نخستین از دیدگاه سالشماری
۲۶۰	زبان و خط پارتی

بخش ۳

شواهد سکه‌شناختی و باستان‌شناختی

۲۶۷	۸. سکه‌های اشکانیان نخستین و مفهوم اقتدار شاهی
۲۶۷	سکه‌های اشکانیان نخستین
۲۷۶	اشک در مقام سالار، امپراتور و پادشاه
۲۸۲	یادمان اشک و نقش او در قامت نیای الهی اشکانیان

۹. چشم انداز باستان شناختی دوره ی نوپایی پارت اشکانی ۲۸۷

شمال پارت ۲۸۷

درگز و فرادست اترک (ملاحظات) ۳۰۰

استیان منطقه ی کاسپین-آرال ۳۰۲

جمع بندی کلی ۳۲۳

نمایه ۳۲۷

مارک یان اولبریخت استاد تاریخ، باستان‌شناسی و مطالعات شرق باستان در دانشگاه ژسوف لهستان، استاد مدعو در دانشگاه مونستر آلمان و انستیتو مطالعات عالی دانشگاه پریستون در ایالات متحد آمریکا و صاحب مقالات فراوان و چندین کتاب درباره‌ی تاریخ اشکانیان است.

تاریخ اشکانیان در قیاس با دیگر ادوار تاریخ ایران تا حد زیادی همچنان تاریک مانده است. اولبریخت در کتاب حاضر تاریخ پرآمدن این دودمان را می‌کاود. او برای خلق این اثر، چنان‌که خودش در دیباچه‌ی کتاب اشاره می‌کند، بیش از ده سال سرگرم پژوهش بوده، بارها به ایران، ترکمنستان، ازبکستان، ارمنستان، گرجستان، آذربایجان و ترکیه سفر کرده و از موزه‌هایی در روسیه، آلمان، اتریش، ایتالیا، فرانسه، انگلستان و آمریکا بازدید نموده است.

ساختار اصلی کتاب اولبریخت کاملاً آکادمیک است و کمابیش پاراگرافی در آن یافت نمی‌شود که او با توضیحات اضافی، منبع سخنش را ذکر نکرده یا روایت‌های بدیل را نیاورده یا منابع دیگری برای آگاهی بیش‌تر معرفی نکرده باشد. اگر می‌خواستم در ترجمه نیز همین ساختار را مراعات کنم، باید از این‌که مخاطب غیردانشگاهی هم رغبتی به خواندن کتاب نشان دهد دل می‌بریدم. پس توضیحات اضافی را تا جایی که به روایت اصلی آسیبی وارد نیاید نادیده گرفتم و کوشیدم تا جایی که ممکن است خوانش کتاب روان و بی‌سکته پیش برود. منتها در مواردی که توضیح اضافی نویسنده ضروری بوده، کوشیده‌ام آن را در متن بگنجانم جوری که در خواندن کتاب هیچ گسستی پیش نیاید.

گمان دارم که ما ایرانیان در روزگار کنونی بیش از هر زمان دیگری نیاز داریم برای بازیافت هویت راستین خودمان به تاریخمان توجه کنیم. از این رو من به سهم خودم از جناب دکتر اولبریخت سپاسگزاری می‌کنم که حاصل سال‌ها پژوهش و تلاش خود را در اختیار همگان، به‌ویژه ما ایرانیان، قرار داده است.